

Šola pod vrbo.

Povest. — Spisal Julij Slapšák.

Jam za vasjo onstran potoka raste ob stezici, ki drži v gozd, stara častita vrba. In kadar v toplih pomladanskih dneh vse oživi v ljubem božjem svetu, takrat završi tudi vejevje stare vrbe. In otrokom v vasi se zdi, da jih kliče vabeče: „Pridite, pridite, prijateljčki moji, in poigrajčkajte se v mojem okrilju!“ In nihče jim ne veleva: „Tja pojdite!“ Kakor da bi bil ob stari, častiti vrbi njih dom, kakor da bi stala tam očetova hiša: od vseh hiš v vasi so uglažene stezice tjakaj; in kar naenkrat, kakor da bi bilo tako dogovorjeno, se zbere ob jasnih, toplih dneh vaška otročad onkraj potoka ob stari, častiti vrbi.

Zadnjič je bil tudi tako lep in jasen dan. Vse je hitelo tja. In vsak je nesel kaj: dečki piščalke, laporjeve škrlice in ploščnate kamene prav bele; deklice pa polno naročje lepih cvetic, hrenovih in lapuhovih listov pa travnatih bilk prav trdnih. Na vrbovi vejici se je zibala seničica in cvrčala: „Gor čiči! Gor čiči!“ Nič niso pomišljali otroci, kar posedli so po mejici ob stezici onkraj potoka, v senco stare vrbe. Po cvetkah je šumela pridna čebelica, v mahu je brenčal debeli čmrlj, pisani metuljčki so se pa lovili v zlatih solnčnih žarkih kakor za stavo. In Žigov Janček, tisti debeli, ki je lansko leto začel hoditi v šolo, je poskočil dol na stezico, se obrnil k onim, ki so čičali po mejici, ter zavpil na vsa usta: „Hoj, igraymo se šolo! Jaz bom učitelj in bom izpraševal, vi boste pa učenci in učenke, ter mi boste odgovarjali. Alo, igraymo se šolo!“

Otroci so se spogledali. Vedeli so le predobro, da gre Jančku vse preje v glavo kot uk; posebno za nagajanje je zrel in za tepež ima talente kot nihče drugi ne v šoli. Natihoma si je rekel vsak sam pri sebi: „Bâ, kako naj ta uči, ko še sam nič ne zna; kako naj zapoveduje, ko se še ni naučil ubogati; kako naj ohrani mir in red v šoli največji burklež in kujon celega razreda!“

„Ho-hoj, igraymo se šolo, boste videli, nobenemu ne bo žal!“ je navduševal Žigov Janček. Na hrastu se je zadržal kobilar: „Kobir, kobir!“ S suhe veje visoke bukve je zagrulil golob: „Te bom ruk-nu! Te bom ruk-nu!“ In žabe v potoku so zaregljale: „Le, le! Le, le!“

„Ho-ho-hoj, igraymo se šolo, pravim, pravim. Jaz bom izpraševal, vi boste odgovarjali. Hoj, igraymo se šolo, pravim, pravim!“ je govoril iznova, navdušeno Janček. Otroci so si hudomušno namežiknili, potlej pa dali tak odgovor: „I, se pa pojmo, no, če je že tako!“

Brž je zdaj skočil Janček v leskov grm in si odrezal palico. In ko jo je odrezal in oskubil, je stopil z radostnim obrazom in bistrimi pogledi pred svoje zbrane, visoko dvignil palico, oblastno in dostojanstveno, in pričela se je šola pod staro, častito vrbo.

Hrenove in lapuhove liste so imeli otroci za berila; pisali so z drobci laporjevih škrlic na take ploščate kamene prav bele; deklice so pa vrhutega rabile še pavolo: trdne travnate bilke, iz katerih so spletale take canjice prav majhne in pa igračke — kočije.

Učitelj Janček Žigov je torej visoko dvignil palico in vprašal najprej: „Koliko je ena in ena!“ Hitro vzdigne neka deklica roko. Učitelj Janček ji migne, naj pove. Deklica vstane in reče: „Ena in ena je dve.“ — „O-ho, vprašati je lahko, odgovarjati pa drugače, ti Janček Žigov!“ je omenjal dečkov eden, menda Pavletov Pavle. „Tiho!“ je karal Janček s palico v roki. „Tiho, pravim! Kaj bi se ustil, ti Pavle Pavletov: to tudi jaz dobro vem, da je ena in ena dve.“ —

Vprašal je zdaj dalje učitelj Janček: „Koliko je to: dva oreha in še en oreh?“ Zdajci so se pa žabe oglasile in dale tak odgovor: „Lej ga, lej ga, lej ga: dva-dva, dva-dva!“

„Saj ni res! Dva oreha in še en oreh so trije orehi, to jaz dobro vem,“ je ugovarjal učitelj Janček. Toda žabe so venomer trdile: „Dva-dva! dva-dva!“ In s svojim žlobudravim kvakanjem so priklicale celó

grlico na vrbo. Pa komaj je sedla grlica na vrbovo vejico, se je že zasmejala na vse grlo: „He-he-he-he-he! Ku-grvu, ku-grvu!“ Učitelj šole pod vrbo, Žigov Janček, je kar škripal z zobmi, tako je bil jezen. In je šel in grabil kamenje ter ga metal na vrbo in v potok. Grlica se mu je še enkrat zasmejala in odletela, a ne tako žabe. Za nekaj trenutkov so pač obtihnile, a so nato tem bolj vpile, res, kakor da bi jih drl: „Lej-ga, lej-ga, lej-ga: dva, dva, dva, dva!“ ...

Kajpak, tudi otroci niso mogli biti mirni! Kako neki? Posebno dečki so bili nepokojni. Eden je celo legel na hrbet, mahal z lapuhovim listom, s svojim „berilom“, okrog sebe ter se posmehoval. No, drugi je bil še dosti priden. — Položil je bil hrenov list predse na stezico — si podprl glavo z rokami in gledal, kaj ukrene v tej zmešnjavi učitelj Janček. Toda Pavletov Pavle, tisti, ki je bil že preje nekaj ugovarjal, je bil zares poreden. V desnici je držal „berilo“, list od hrena, z levico pak je kazal — pomislite grdobije! — učitelju Jančku — osle in se mu povrhu še pačil ...

„Taka šola pa prazen nič! Kako naj izprašujem, če ni miru in reda?“ se je po pravici jezil globoko užaljeni učitelj šole pod vrbo. O, kaj bi šele bilo, ko bi bil že zagledal Pavleta, da mu kaže jezik! Vem, da bi takoj zaropotala! „Taka šola pa prazen nič: boljše bi bilo, da bi je ne bilo!“ je govoril užaljeno Janček. In glejte, ko je tako govoril, se mu je oglasil neki glas in mu zašepetal: „Oho, ti Janček Žigov, pravi učitelj šole pod vrbo, kaj se ti zdi: ali je prav, da se vtikajo žabe v pouk in regljajo po svoje, kadar ti izprašuješ? In: ali potrdiš, da pride grulit in se smejat grlica v šolo, kaj? — O-o, ti odkimavaš z glavo?... Bâ, ali pa ne poznaš tiste žabe, ki v šoli pri fari vedno reglja? In tiste grlice, ki gruli in se smeje kar naprej ter moti tako vso šolo pri pouku, kaj? — O-o, le le kar povej: mar nisi ti, Janček Žigov, tista žaba; mar nisi ti, Janček Žigov, pravi učitelj šole pod vrbo, tista grlica, ki, ki...“ Janček ni mogel do konca poslušati. Dobro je razumel ta glas, nemirno stopical gorindol, se praskal za ušesi in nekaj momljaj sam s

Šola pod vrbo.

seboj, morda to, da ne mara biti več ne žaba, ne grlica v šoli pri fari, morda kaj drugega, kaj se ve!

Med otroci so nastale besede, ki niso bile vsem po volji. Začno se prepirati. Janček je visoko dvigal svoj prapor, leskovo palico, žugal in miril: „Mir, mir, mir!“ Žabe so regljale: „Lej ga, lej ga, lej ga: sok, sok, sok!“ — „He-he-he-he!“ se je smejala iznova grlica s hriba. Zdajci zapazi Janček, da mu kaže Pavletov Pavle osle. O, koliko časa mu jih je že! Obstoji. Ali je res ali ne, kar vidijo njegove oči? Neverno je bulil Janček nekaj trenutkov v Pavleta. Naenkrat pa mu izgine vsa kri iz obraza, da postane bled kot zid in zelen kot trava. Z zobmi zaškrta in s palico strahovito zažvižga po zraku. Vzdigne roko in skoči proti Pavletu. Toda tega že ni bilo nikjer. Prekucnil se je bil nekolikrat in izginil kakor kafa, Kakor da bi se bil vdrl v tla, nihče ni vedel zanj. Janček je od togote in maščevalnosti kar od tal skakal. Letal je kakor nor okoli in iskal Pavleta. Tudi drugi so stekli za njim. Težko, da bi ga dobili. Ali zdajci je zapel petelin in izdal Pavleta: „Kikiriki, na vrbi sedi!“ Vseh oči se obrnejo na vrbo. Res zagledajo gori med vejami Pavleta. Janček je poskočil in stekel z veliko leskovo palico k vrbi. In nič ni pomišljal, kar prijel se je za grčo in plezal na drevo. Le čak, me!“ je žugal Janček in trdno držal palico v roki. In slišite, žabe so takrat zavpile: „Le ga, le ga, le ga!“ In divji golob je grulil: „Te bo ruk-nu, te bo ruk-nu! Oh kako je hudo, oh kako je hudo!“ In kobilar je hreščal na hrastu: „Fiv-fiv! Fiv-fiv! Zdaj te bo dobiv, zdaj te bo dobiv!“ In vrana je vpila z njive: „Krah, krah: na vrbi je pa strah, strah!“ ...

„Le gor pridi, te takoj vržem v potok k žabam!“ je žugal Pavle, zavihal rokave in pljunil v roke. Videlo se mu je, da je pripravljen za boj. Janček je pa le kazal svojo pest in palico. Otroci so se zbrali okoli stare, častite vrbe. „Oho, tepla se pa ne bosta!“ so govorile deklice proseče, dečki so se pa le smejali. Vse je kazalo, da bo boj hud. Nekateri so nestrpno pričakovali, kaj pride. Janček je zaškrta z zobmi, skoro se bosta spoprijela s Pavletom. Deklice so zajokale ...

Zdajci nekaj zaplahuta nad glavami. Drobna siničica je bila, ki je vsa žalostna priletela bliže (menda je imela mlade v vrbi) ter cvrčaje svarila in žugala: „Piču, piču, piču! Piču, piču, piču!“ — V istem hipu zavpije Pavle v strahu: „Spusti se na tla, zbeži, Janček!“ In hop! — pa je skočil z vrbe. „Bežite, bežite!“ je zakričal otrokom in stekel od vrbe proč naglo, kakor da bi ga bil veter nesel. Takrat pa je že jokal Janček: „Av, av, av! Uf, uf, uf! Johata, johata, johata!“ In se je spustil kar zviška na tla. Pihal in pihal je pred se, se otepaval na vso moč ter bežal kot blisk. Peklo ga je, kakor da bi mu bil kdo nasul žrjavice v obraz, za vrat, srajco, hlačnico, ovbe, ovbe!... Bežal je daleč v ovinku k potoku. In ko je tja pri-sopihal, je štrbunknil kar naravnost v vodo, da so preplašeno zaregljale žabe: „Lej ga, lej ga, lej ga!“

I, kaj pa je bilo?

I, kaj: Ose, v vrbi! Neroda, ta Janček, je brcnil v njihovo gnezdo in jih razdražil.

Boječe deklice so stekle in srečno odnesle pete. Dečki so pa več ali manj delili usodo z neusmiljeno opikanim Jančkom. V hladni potočnici so iskali vsi zdravila za skeleče pike. Žabam ni šlo v glavo, da hočejo biti zdaj dečki rajši žabe nego ljudje: Kaj se neki valjajo po vodi! In stara žaba je rekla: „Ampak tako lepo ne znajo te „velike žabe“ kvakati in regljati kakor me. Le skrijejo naj se pred nami! O, to že niso in nikoli ne bodo pravi žabarski pevci! Le poslušajte, kako jokajo in hreščijo! Ali je to kako petje?“ — Žabe so napele ušesa. In slišale so, kako stokajo ubogi opikanci v vodi: „Av, av! As, As! Oh, oh! Oj, oj! Jojmene! Ovbe! To peče! Ali kdo kuri na mojem hrbtu? To skeli! V peklu ne more biti hujše!“ In tako dalje.

Žalostno se je končala šola pod vrbo. Deklice so jo kar naglo odkurile domov; dečki so pa počasi capljali za njimi ter drug drugemu očitali: „Ti si kriv! Ti si kriv! Ti si kriv!“ A nihče ni hotel biti kriv. In Janček je govoril: „Jov, kako me peče, še umrl bom! In kdo bo kriv moje smrti? Vi, vi, vi! Zakaj ste delali nemir in zgago v šoli? Zakaj si mi kazal osle, ti Pavle

Pavletov? Ali ne veste, da je treba biti v šoli miren in ubogljiv? Kdo bo poučeval in izpraševal, ako vse vprek govori in nagaja! To enkrat nič ni, pa je amen!"

Tako je govoril in učil zdaj tisti Janček, ki sam ni znal nikdar ubogati gospoda učitelja pri fari; tisti Janček, ki je delal samo nered in nemir v šoli; tisti Janček, ki je bil največji burklež in kujon celega razreda! Ko so dečki slišali iz Jančkovih ust take besede, so se spogledali ter se mu jeli muzati. In nič niso govorili, pa so se vendar razumeli vsi. Janček pa, ne meneč se za njih prikrito muzanje, je zajavkal in zadržal iznova: „Ho-hoj! vi ste krivi, vam rečem; še umrl bom! Bâ, v šoli je treba mirno sedeti in lepo ubogati, pa je amen!"

Dečki so se iznova spogledali. In z njihovih začudenih obrazov so se brali taki-le vzkliki: „Slišiš, kako govori! — Kaj je rekel, si slišal? — Kdo je tako pravil, mar on? — Je govoril zdaj on ali gospod učitelj pri fari?“ — In neki deček se je ojunačil in zaklical sredi pota: „Ho-hoj! Stojte, počakajte in poslušajte!“ In se je razkoračil pred Jančkom, pravim učiteljem šole pod vrbo, ter govoril te-le besede: „Janček, prav imaš: v šoli je treba miren biti, prav nič se ozirati in šepetati, nego ubogati, drugače ni nič! Jaz tudi tako pravim.“

„Ubogati, ubogati, kako pa!“ prikíma Janček. „Ubogati pravim, mirno sedeti, poslušati pazljivo, se pridno učiti in ...“

Dečki so se strme spogledovali. Na njih obrazih pa so bila zapisana vprašanja: „Nisem gluhi in vendar ne vem, če sem prav slišal — je govoril zdaj on ali gospod katehet pri fari? — Nisem slep, ali vendar ne vem, če sem prav videl: je govoril zdaj on ali gospod učitelj pri fari? — Nisem mutast in vendar bi ne znal povedati: je govoril zdaj on, ali gospodična učiteljica pri fari?“ — In tisti pogumni deček je odprl usta in zopet govoril Jančku: „Poslušaj me, Janček Žigov.“ je dejal, „poslušaj me, Janček Žigov! Glej, naša šola pod vrbo je le za igračko, za kratek čas: v šoli pri fari se pa gre zares, tam se učimo za življenje. Janček, govori: Ali je treba tudi tam ubogati,

v šoli pri fari? — Hm, še veš, kolikokrat so že bili gospod katehet užaljeni, gospod učitelj hudi, in kolikokrat je gospodični učiteljici že zaigrala solza v očeh, solza žalosti: toda Janček Žigov še ni bil miren, Janček Žigov še ni ubogal! . . .

Janček je pogledal v tla, zahrkal, potlej se pa zapoletel in stekel. In besede, ki mu jih je govoril ta pogumni deček, so mu zabrnele v srcu. Sinica mu je pa zaklicala: „Čš, čš! Cicifuj, cicifuj!“ Menda mu je hotela reči: „Le sram te naj bo, Janček!“ V grmovju je žvižgal kos: „Gospod Janček, zavrite, nas bo pa htev!“ In žabe so regljale: „Lej ga, lej ga, lej ga!“ — Jančku se je zdelo, da ga vsi ptiči zasmehujejo. A kadar je pritekel domov, je zakikirikal na dvorišču petelin: „Janček, kako pa zdaj bo?“ — „Tiho bodi vsaj ti, saj se bom poboljšal!“ je vzkliknil Janček in stekel v hišo.

Pravili so, da se je Janček res poboljšal: nič več ni bil ne žaba, ne grlica v šoli pri fari. Radoveden sem bil, je li to resnica ali ne. Poprašati sem hotel njegovega učitelja. Zato jo mahnem enkrat k fari. Pot me je nanesla k stari in častiti vrbi. Sedem v njeno senco. Kar zaslišim starega kobilarja na hrastu. Pravil je svojim mladim: „Siv kobiv, siv kobiv: Janček se je pa spokoriv, Janček se je pa spokoriv! Fiv-fiv, fiv-fiv! na vrbi, na vrbi!“ In divji golob je zagrulil: „Na bukvi sedim, se prav veselim: Janček zdaj drug, Janček zdaj drug: dober, dober!“ In žabe so zaregljale: „Res, res; res, res!“

Zvedel sem dosti pod vrbo, ni mi bilo treba še dalje k fari, zato sem se vrnil. Pa ko sem stopil na stezico, je završalo vejevje stare in častite vrbe. In zdelo se mi je, da slišim njene klice: „Pridite, pridite, prijateljčki Božji in moji! Le naglo, le naglo in poigrajčkajte se v moji senci!“ Sem iz vasi se je zaslišalo veselo vrskanje: prihajala je vaška otročad, ljubi prijateljčki stare in častite vrbe. Siničica jim je klicala: „U hrib, u hrib! Gor čici, gor čici!“

Zavil sem jo naglo preko gozda, da bi ne motil igre v okrilju stare in častite vrbe.

